

Minnesanteckningar sakråd om hbtq-frågor den 11 november 2019

Presentationsrunda följdes av en introduktion av statssekreterare Karin Strandås där det senaste inom politiken för hbtq-personers lika rättigheter presenterades.

Viktiga utmaningar i arbetet för lika rättigheter och möjligheter

Regeringskansliet informerade om följande:

Den aviserade handlingsplanen är avsedd att komplettera regeringens hbtq-strategi med fokus på konkreta åtgärder. Det har nu förflutit några år sedan strategin beslutades och det kan därför finnas skäl att uppdatera eller komplettera den, t.ex. vad gäller fokusområden. Sådana modifieringar kan ske utan att strategin rivs upp. Strategin bör ses som ett ”levande dokument”. Vad gäller tidsram för handlingsplanen får vi återkomma.

Det har tillkommit medel för de närmaste tre åren; utöver 14 miljoner kronor årligen har tillkommit 10 miljoner vardera för åren 2021 och 2022. Detta under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med regeringens budgetproposition för 2020. Dessa är medel som avsätts totalt för politikområdet. Det kan t.ex. röra sig om uppdrag till myndigheter. Detta är första gången som medel avsätts öronmärkt för hbtq-personers rättigheter på längre sikt. De 14 miljoner kronorna årligen är inte tidsbegränsade. Det innebär en större långsiktighet även om det självklart inte finns några garantier för det fall det i framtiden skulle tillsättas en regering som inte vill satsa på frågan.

Det är en grannliga uppgift för arbetet med handlingsplanen att synliggöra de förkortningar som finns men samtidigt inte inkludera förkortningar som inte är kopplade till relevanta insatser.

Arbete pågår med en könsneutral föräldrabalk. Vad gäller en ny könstillhörighetslag är flera initiativ igång. Regeringen har gett uppdrag till bl.a. Socialstyrelsen och bokstavsutredare har i uppdrag att lösa vissa frågor. Socialstyrelsens uppdrag ska redovisas i mars 2020. Bokstavsutredarna ska redovisa sina uppdrag i augusti 2020.

Organisationerna framförde bl.a. följande:

Strategin är för vag; det behövs mer konkreta och högt uppsatta mål så att regeringens ambition blir tydligare. Det är viktigt med fortsatta sakråd för att sätta prioriteringar för kommande period. Utöver en handlingsplan krävs konkreta lagändringar, bl.a. en ny könstillhörighetslag – som är den viktigaste förändringen för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor – liksom en förändrad asyllagstiftning och en könsneutral föräldrabalk.

Handlingsplanen bör uppmärksamma de som är särskilt utsatta; såsom intersexpersoner, nyanlända och papperslösa, personer med funktionsvariationer, barn och unga, kvinnor och äldre. Hat och hot ökar och är frågor som måste hanteras med lagstiftning som verktyg.

Det är viktigt att handlingsplanen inkluderar intersex såväl i titel som i praktiken. RFSL är en hbtqi-organisation. Intersexfrågan och dess organisering är viktig; framför allt vad gäller tillgång till vård och andra rättigheter. Det handlar även om att bryta mot könsnormer och ett behov av att definiera sig på olika sätt, vilken är en gemensam nämnare med hbtq-rörelsen. Det finns organisationer som skulle behöva mer stöd. Handlingsplanen bör inkludera hur hbtqi-personer kan komma till tals, dels politiskt men också i samhället.

Vad gäller intersex-frågan så förekommer kirurgi som inte är etisk. Det kunskapsstöd som Socialstyrelsen tar fram behöver spridas. Föräldrar bör t.ex. få rätt information. Åldersgräns är inte rätt väg att gå då det kan resultera i att intersex-personer inte får den hjälp de behöver.

I betänkandet Transpersoner i Sverige finns förslag om öronmärkta pengar för könsbekräftande vård. Betänkandet tar även upp andra hinder för tillgång till vård och att unga personer är särskilt utsatta. Bland annat föreslogs ändringar i socialtjänstlagen. Det är viktigt att inte tappa de frågor som rör transpersoners rätt till likvärdig hälsa.

En av de strategiska myndigheterna bör vara samordnande för att tydliggöra var ansvaret ligger. Tydliga och mätbara mål bör formuleras för att förbättra uppföljningen av myndigheternas arbete. De strategiska myndigheterna bör ges tydligare uppdrag och ökad finansiering för att kunna nå ut i hela verksamheten. Fler myndigheter bör bli hbtq-strategiska; framför allt Barnombudsmannen och Polismyndigheten. Även andra myndigheter inom rättsväsendet behöver tas in på banan, såsom domstolar och Kriminalvården. Det är av stor vikt att Migrationsverket fortsatt är strategisk myndighet eftersom det är avgörande för att förbättra situationen för asylsökande hbtq-personer.

Handlingsplanen bör samordnas med andra strategier som har ett tydligt hbtqi-perspektiv, t.ex. inom hälsa och jämställdhet. Det finns sätt att undvika perspektivträngsel. Det går att hitta lösningar som tillgodoser såväl jämställdhets- som hbtq-perspektiv. Det är ett föräldrat synsätt att människan kan delas in i två kön.

Barnrättsperspektivet måste finnas med i handlingsplanen, särskilt med tanke på att barnkonventionen vid årsskiftet blir lag. Det behövs särskilda insatser för barn och unga och i betänkandet Transpersoner i Sverige finns förslag som bör bli del av handlingsplanen.

Seniora personers livsvillkor bör prioriteras i handlingsplanen. De upplever ofta att de måste tillbaka in i garderoben.

Handlingsplanen bör innefatta områdena arbetsmarknad, integration och asyl då de är särskilt viktiga områden för gruppen. Det finns en farhåga kring vad den tillsatta utredningen om migrationspolitiken kommer att komma fram till. Asylrätten är avgörande för hbtq-personers möjligheter i Sverige.

Frågan om ett tredje juridiskt kön är viktig och bör tas upp i handlingsplanen.

Civilsamhället behöver stärkas genom fler och mer långsiktiga bidrag. Kortsiktiga bidrag innebär en alltför stor administrativ börda. Det behövs långsiktighet i ekonomin och det måste vara enkelt för civilsamhället att söka pengar. De säkerhetshöjande bidrag som finns är inte anpassade till hbtq-organisationer. Det går t.ex. inte att ansöka om bidrag till prideparader.

Även utbildning och bemötandefrågor bör prioriteras. Det behövs ökad kompetens, bl.a. inom polisen och vad gäller personer som utbildar sig inom pedagogikyrken samt inom hela skolsystemet från förskola till universitet. Vad gäller polisen bör hatbrottsgrupper finnas även utanför storstadsregionerna. Bemötandet är bättre där hatbrottsgrupper finns. Polisen efterlyser tydligare uppdrag från regeringen. Det saknas resurser för att förankra den kunskap som finns.

Queer är ett brett begrepp som handlar om att bryta mot normer om kön och sexualitet som upprätthålls inom olika delar av samhället. Hbt+ är ett bättre och mer inkluderande begrepp.

De strategiska myndigheterna framförde bl.a. följande.

Vid framtagande av rapporter ser vi att hbtq-personer fortfarande är en grupp som har det svårt på många sätt och att många hindras att vara den de är. Det behövs mer insatser. Tidsplan och resurssättning för handlingsplanen är viktiga frågor. Hot och hat är en återkommande fråga. Det kan flaggas för att Kammarkollegiet har medel som kan sökas för säkerhetshöjande åtgärder som inte alltid går åt.

Det finns behov av att lyfta de mest utsatta grupperna inom gruppen, såsom icke-binära transpersoner, äldre, asylsökande, nyanlända och hemlösa.

Det finns behov av utvecklat stöd till skolor. Det behövs även kunskapshöjande insatser inom lärarutbildningarna - från förskoleklass till vuxenutbildning. Sex- och samlevnadsundervisningen är en annan viktig fråga.

Myndigheter som handhar individuella ärenden har ett större behov av att utveckla bemötandefrågan. Det finns en stor utvecklingspotential vad gäller kunskapsökning bland myndighetsanställda och det vore intressant med samverkan mellan myndigheter som har liknande utmaningar. Även inom domstolsväsendet finns behov av kunskapshöjning, vilket dock är en svårare fråga pga. oberoendet.

Det är en viktig poäng att de strategiska myndigheterna behöver integrera hbtq- perspektivet i sin helhet. Om det ska bli verklighet behövs mer stöd och resurser. En parallell kan dras till jämställdhetsintegreringsuppdraget där det fanns ett stödande sekretariat med ett tydligare integreringsuppdrag.

Att uppdraget som strategisk myndighet skrivs in i instruktionen och att kravet på integrering skrivs fram i regleringsbrevet kan bidra till tydlighet och en prioritering av frågan på myndigheten.

Inom områdena hälsa, vård och sociala tjänster behövs indikatorer och mål. Särskilt utsatta grupper är äldre och personer med funktionsnedsättning. Vi behöver ta omhand den kunskap som finns om den könsbekräftande vården och omvandla till konkreta insatser.

Det är en utmaning med många uppdrag av tvärssektoriell natur eftersom det innebär en risk för målträngsel. Med anledning av att Jämställdhetsmyndigheten är ny strategisk myndighet är det en fortsatt viktig fråga att samordna jämställdhets- och hbtq-arbetet.

Statskontoret har utvärderat JiM (dvs. jämställdhetsintegrering i myndigheter) och bl.a. kommit fram till att generella skrivningar bör undvikas. Istället bör fokus vara på att konkretisera vilka problem myndighetens arbete ska lösa. Detta bör kunna appliceras även på hbtq-strategiska myndigheter.

En positiv effekt av uppdraget som strategisk myndighet är att en öppen och välfungerande dialog med RFSL har etablerats.

Avslutning - Regeringskansliet

Avslutningsvis informerades om att minnesanteckningar från mötet kommer att läggas ut på regeringens webbplats och därefter avslutades mötet.